

STROKOVNA EKSKURZIJA K BLUMARJEM V BENEČIJO

19. februar 2023

Slovensko etnološko društvo je 19. februarja, na pustno nedeljo, priredilo izlet k blumarjem v vas Čarni Varh (Montefosca) v Benečiji. Blumarji so ena najbolj znanih pustnih skupin, po katerih Benečija slovi kot pokrajina izjemno zanimivih in živih pustovanj, ki se razlikujejo od vasi do vasi. Najprej pa smo se ustavili v muzeju SMO – Slovensko multimedialno okno v Špetru / San Pietro al Natisone, kjer sta nas pričakali in vodili kolegici in prijateljici Marina Cernetig in Živa Gruden, ki ju poznamo po uspešnem delu na vseh področjih kulture v Benečiji, od izobraževanja, šolstva in muzealstva do preučevanja kulturne dediščine, jezikoslovja, etnologije in umetnosti. Muzej odpira najlepši, najbolj smiseln uvod na poti v Benečijo, saj je namenjen vsem, ki želijo spoznati zgodovino in sedanost območja v Videmski, Goriški in Tržaški pokrajini, ki je zgodovinsko naseljeno s Slovenci. Nekateri smo bili v muzeju že večkrat, nekateri pa prvikrat, vse pa nas je (ponovno) očaral edinstven prikaz kulturne krajine od Julijskih Alp do morja, od Mangarta do Tržaškega zaliva, ki je izvir in poseben v tem, da ne sloni na zbiranju predmetov, temveč na pripovedih. Vsebine so posredovane z novimi tehnologijami, interaktivno, tako da jih obiskovalec z dotiki izbira in raziskuje po instalacijah, posvečenih kulturnim krajinam, meji, govoreči knjižnici, glasbeni krajini, atlasu, zvočnim razglednicam, spominom iz besed in ilustrirani zgodovini. Tu bi lahko preživeli ves dan, a še to bi ne bilo dovolj; kdor si je zaželel bolje spoznati posamične sklope, se bo gotovo moral vedno znova vračati.

Marina Cernetig (levo) nas je uvedla v muzej SMO (foto: Zora Slivnik, 19. 2. 2023).

Nato pa smo se odpeljali proti Čarnemu Varhu, vasici nad dolino Nadiže v občini Podbonesec (Pulfero), da bi prisostvovali obrednemu teku blumarjev, napovedanemu za zgodnje popoldne. V vasi, ki ima le še nekaj stalnih prebivalcev, se je trlo ljudi. Očitno so se mnogi domačini, ki živijo drugje, na ta dan vrnili domov, pozdravljali so se in zbirali v hišah ob odprtih vratih, po vasi so krožile gruče pohodnikov, gostilna je delala s polno paro. Ko so se blumarji pričeli pripravljati, so jih obkrožili radovedni obiskovalci, ki so jih nato spremljali, opazovali in fotografirali med njihovim tekom. Tudi mi smo se pridružili dogajanju. Ta enkratni pustni dogodek je med slovenskimi etnologi prvi preučeval Naško Križnar. O njem je napisal prvi in

Blumar pred pričetkom teka (foto: Marjeta Malešič, 19. 2. 2023).

Blumarji tečejo po vasi Čarni Varh (foto: Marjeta Malešič, 19. 2. 2023).

doslej edini članek Blúmarji ali pustóvi (Križnar 1979) in posnel tudi zvočni film (Blumarji 1976). V članku je opisal in fotografiral opravo blumarjev in njihov ritmični tek ob pozvanju zvoncev po vasi in do zaselka Pačejda ter vzdušje med vaščani v vasi in v gostilni. Opozoril je na delo Andreine Ciceri, ki je blumarje prvič opisala, a tudi kritično pokomentirala njeno »čudno igrakanje s slovenskimi izrazi«, da slovenske besede zvenijo »kot čudne formule, kot neprevedljivi tehnični termini, ki jih popačeno citira v italijanskem črkopisu« (Križnar 1979: 197–198). Na podlagi večkratnih obiskov in sledenja sprememb v teku blumarjev je ugotovil, da »ne moremo posploševati scenarija blumarskega teka, zlasti ne naslednjih sestavin: števila udeležencev, števila obhodov, števila in mesta postankov ter časa prireditve« (Križnar 1979: 198). Zelo zanimivo je osvetlil tudi preteklost šege in jo primerjal s pustnimi šegami v soseščini. Tako je iz pripovedovanja domačinov izvedel, da v preteklosti blumar ni bil oblečen kot danes, v bel, dvodelni pajac, na katerega navežejo zvonce, ampak je bil v prteni rjuhi, podolžno sešiti z odprtino za glavo ter oviti okrog rok in nog. Na podlagi drugih podatkov o nazivih, opravi in drugih podrobnostih

pustóv v Lojgeh, Breginjskem kotu, v Prosnidu in na Kalu je blumarje v Čarnem Varhu umestil v nekdanjo mrežo medsebojnih vplivov med temi vasi. O imenu blumarjev pa je zapisal, da je »v Črnem vrhu že splošno razširjeno in udomačeno. Gotovo pa ni bilo vedno tako. Sogovornica, rojena v Črnem vrhu pred 82 leti in je že 60 let omožena na Robediščih, je blumarje na sliki spoznala in jih imenovala ‚pustjè‘. Nekateri Črnovršani menijo, da so pustóvi – blumarji prišli od drugod, morebiti iz Breginjskega kota, morebiti iz širše Benečije. Kar pa se tiče nastanka imena blumar, najbolj zadene tista Črnovršanka, ki je razložila, da pride ime od značilnega pozvanja: blum, blum. To pa je tolmačenje, ki ga lahko mirno sprejme vsak opazovalec blumarskega teka« (Križnar 1979: 201).

Naško Križnar je razmišljal, da je zaradi izseljevanja obstoj šege negotov, saj je zapisal: »Da se zbere 5 ali 7 blumarjev, morajo priti črnovrški fantje iz krajev redne zaposlitve (Podbonesec, Špeter, Čedad, Viden)«, tako da je leta 1976 celo kazalo, da bodo morala zaradi zamude fantov vskočiti dekleta (Križnar 1979: 200). Kot smo lahko videli ob našem letošnjem obisku blumarjev, pa je razvoj očitno zanihal v drugo smer – šega ni usahnila, in

Blumarji se vračajo iz Pačejde po poti pod vasjo (foto: Marjeta Malešič, 19. 2. 2023).

blumarji, ki imajo danes tudi svoje društvo, jo ohranjajo z zanosom in ponosom, v veselje domačinov, ki se na ta dan vrnejo v vas, se družijo in sprejemajo številne obiskovalce. V Čarnem Varhu smo si ogledali tudi muzejsko zbirko Muzej blumarjev in vasi, ki je bila urejena v okviru projekta ZBORZBIRK: Kulturna dediščina med Alpami in Krašom (glej Muzej 2023) in se nahaja v prostorih nekdanje osnovne šole. V muzeju je na ogled blumar v opravi, ki jo je darovala družina Specogna – Bazjak, njegov podroben opis pa najdemo na spletni strani projekta ZBORZBIRK (glej Blumar). Razstavljeni so tudi zanimivi predmeti, povezani s prvo svetovno vojno ter z vsakdanjim življenjem in delom na poljih in travnikih, z obrtni in poklici v teh krajih. V okviru projekta ZBORZBIRK je nastalo tudi najnovejše pričevanje o blumarjih, ko se je Barbara Ivančič Kutin pogovarjala z Giuseppejem Specogno, ki je bil kot mlad fant deset let zaporedoma tudi blumar. Delček tega intervjuja je objavljen na spletni strani projekta v razdelku Zgodbe (glej Ivančič Kutin in Specogno 2013).

V Čarnem Varhu smo kupili izvrsten sir v vaški mlekarni, ki jo vodi domačin, mlekar Giuliano Cernet in je pravi gospodarski čudež, saj kot edina še delujoča v Nediških doli-

Hlebci sira na policah v mlekarni Čarni Varh (Latteria Montefosca) (foto: Marjeta Malešič, 19. 2. 2023).

nah nadaljuje gospodarsko dejavnost, ki je bila v preteklosti izredno pomembna za gospodarsko preživetje teh krajev. Tako smo dan zapolnili z bogatimi vtisi in zavestjo, da te privlačne kraje še premalo poznamo in da se bomo ob prvi priliki ponovno vrnili.

Literatura in viri

BLUMAR: Blumar, spletna stran zbirke PARSIS ZborZbirk s podrobnim opisom enote; <https://as.parsis.si/zborzbirk/enota.a5w?id=4681>, 30. 9. 2023.

BLUMARJI: *Blumarji 1976*. Črni vrh/Montefosca (Italija). Goriški muzej, S8-mm, barvni, zvočni, 10 min. 55 sek. Snemalca Vili Tihelj in Naško Križnar, strokovno vodstvo in montaža Naško Križnar. Hrani Goriški muzej.

IVANČIČ KUTIN, Barbara in Giuseppe Specogna: Blumarji (Čarni Varh). Spletna stran projekta ZBORZBIRK; <http://zborzbirk.zrc-sazu.si/sl-si/zgodbeinpodobe/zgodbe>, 30. 9. 2023.

KRIŽNAR, Naško: Blumarji ali pustóvi. *Traditiones* 5–6/1976–1977, 1979, 195–202.

MUZEJ: Muzej blumarjev in vasi. Spletna stran zbirke PARSIS Zborzbirk s podatki o zbirki; <https://as.parsis.si/zborzbirk/zbirka.a5w?id=1031>, 30. 9. 2023.